

Araştırma Makalesi • Research Article

Türkiye’de Kadınların Karşılaştığı Sorunlar ve Köprü Ağ Analizi Yöntemiyle İncelenmesi*

Women's Issues in Turkey and a Research by Hyperlink Network Analysis

Bayram Oğuz Aydın,^{a,**} Salih Gürbüz^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, 27410, Gaziantep/Türkiye.
ORCID: 0000-0003-2061-1688

^b Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema Televizyon Bölümü, 42040, Konya/Türkiye.
ORCID: 0000-0002-5690-8136

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 19 Ocak 2018
Düzeltilme tarihi: 27 Şubat 2018
Kabul tarihi: 06 Mart 2018

Anahtar Kelimeler:

Kadın Sorunları
Köprü Ağları
Sorun Ağları
Ağ Analizi
Sivil Toplum Kuruluşları

ARTICLE INFO

Article history:

Received 19 January 2018
Received in revised form 27 February 2018
Accepted 06 March 2018

Keywords:

Women's Issues
Hyperlink Networks
Issue Networks
Network Analysis
Non-Government Organizations

ÖZ

Kadınlar eğitim, sağlık, çalışma hayatı, siyaset ve karar alma mekanizmalarına katılım ve kadına yönelik şiddet konularında toplumsal cinsiyet veya ayrımcılık temelli çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Türkiye’de kadının karşılaştığı sorunlara yönelik olarak ortaya konulan yasal düzenlemeler, kamu politikaları ve uygulamaların yanı sıra kadın odaklı sivil toplum örgütleri de faaliyet göstermektedir. Bu süreçte, çeşitli aktörler ve koalisyonlar İnternette bilgi, görüş oluşturma, geliştirme ve yaygınlaştırmak için içerikler sunmaktadır. Bu çalışmanın amacı kadınların karşılaştıkları sorunlar konusunda işlev gören aktörleri ve koalisyonlarını değerlendirmek için İnternet üzerindeki sorun ağını analiz etmektir. Bu amaçla, Issue Crawler yazılımıyla WEB sayfaları ve köprülerden oluşan ilgili sorun ağı veri kümesi toplanarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda kadın sorunları ağına hâkim aktörler sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler olarak ortaya konmuştur.

ABSTRACT

Women are faced with various issues based on gender or discrimination in the fields of education, health, working life, politics, involving in decision making mechanism and violence against women. Since the early years of the Turkish Republic, in addition to the legal reforms, public policies and practices for the issues of women in Turkey, women oriented non-governmental organizations are also involved in activities. Within this period, various agents and coalitions present contents on the Internet in order to build, develop and generalize opinion and knowledge. The aim of this study is to analyze issue networks on the Internet in order to evaluate the agents and coalitions which function on the issues of women. For this purpose, related issue network composed of web pages and hyperlinks was analyzed by collecting data set using Issue Crawler software. As a result of the findings, non-governmental organizations and universities were revealed as dominant agents on the issue network of women's issues.

1. Giriş

Kuruluşlar, hükümet politikaları ve mevzuat üzerinde etkili olmak için önce sorunları belirlemeye ve değiştirmeye çalışırlar. Sorun yönetimi kuruluşları ve kamusunu etkileyen kamu politikası konularını öngören, tanımlayan, değerlendiren ve bunlara tepki veren proaktif bir süreçtir

(Grunig vd., 2002). Bu süreçte, halkla ilişkiler sorun yönetiminin desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Theaker, 2001). Dünya çapındaki İnternet ağı (World Wide Web; Web) çoğumuzun her gün kullandığı sanal bir ağıdır. Bu yapı içerisinde toplumsal konularda veya sorunlarda bilgi ve görüş oluşturmak, geliştirmek ve yaygınlaştırmak için önemli etkiye sahip olan politika yapımcılar, uzmanlar ve

* Bu çalışma, 1-4 Kasım 2017 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenen 2. Uluslararası İletişim Bilimi & Medya Çalışmaları Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: b.oguzaydin@gmail.com

organizasyonlar gibi aktörlerden oluşan konu/sorun ağları da bulunmaktadır. Ağ perspektifi siyasi, ekonomik veya sosyal çevrenin yapısal özelliklerine ait tam resmi tanımlamaya yardımcı olur (Wasserman ve Faust, 1994: 3). Çevrimiçi ağ analizi araçları vasıtasıyla halkla ilişkiler araştırmacıları ve uygulayıcıları kamu içinde ve arasındaki iletişim uygulamalarını incelemek ve kamusunu daha iyi anlamak için potansiyel taşımaktadır (Stansberry, 2011).

Bu çalışma, Türkiye’de kadınların karşılaştıkları sorunlar ile ilgili çevrimiçi konu ağlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bunun için öncelikle Türkiye’de kadınların karşılaştıkları sorunlar, yasal gelişmeler, kamu politikaları, uygulamalar ve kadın sorunları odaklı sivil toplum kuruluşlarına bir bakış açısı sağlanmıştır. Daha sonra ağ analizi yaklaşımı içerisinde köprü ağ analizi ve konu/sorun ağ analizi kavramı ortaya konulmuştur. Son olarak, Türkiye’de kadınların karşılaştıkları sorunlarda bilgi, görüş oluşturma, geliştirme ve yaygınlaştırmada etkili aktörleri ve koalisyonları belirlemek için ağ analizi çalışması yapılmıştır.

2. Türkiye’de Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar

Sosyal ve ekonomik hayatta etkin rol oynayan kadınlar yaşamın her alanında sorunlarla karşılaşmaktadır. Kadınların karşılaştıkları sorunlar demokratikleşme ve kalkınmayı da olumsuz etkilemektedir (Özaydinlik, 2014). Bu duruma, kadının fiziksel olarak erkeklerden zayıf olarak görülmesi, çeşitli dinlerin kadınlara ilişkin önyargıları ve pratiklerinin olması, toplumların sosyal ve kültürel değer kodları, geleneksel sosyal çevresi ve aile içi sorumlulukları kaynaklık etmektedir (Yeşilorman, 2001).

Türkiye’de kadınların karşılaştıkları sorunların başında eğitim konusu gelmektedir. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar kadının statüsünü (ekonomik, kültürel ve sosyal) artırmak için eğitim reformları geliştirilmiştir. Yine de günümüzde kadının eğitim düzeyinin istenilen hedeflere ulaşamadığı görülmektedir (Tor ve Ağlı, 2016). İstatistikler, okula gitme oranlarının yıldan yıla artışta olduğunu göstermektedir. Ancak cinsiyet eşitsizliği devam etmektedir. Özellikle kırsalda daha çok kız öğrencilerde okuldan ayrılmalar yaşanmaktadır (Özaydinlik, 2014).

Geleneksel anlayış içerisinde kadının temel ve birincil görevi ev içerisinde annelik ve çocuk bakımını sürdürürken komşuluk ve akrabalık ilişkilerini de yerine getirmek olarak görülmektedir (Çakır, 2008). Ancak, kadının toplumdaki konumuna üretim tarzı ve kadının bu faaliyetlere katılım düzeyi tesir etmektedir (Yeşilorman, 2001). Halen kadınların işgücüne katılma oranı oldukça düşüktür. İş gücüne katılan kadınların kayıt dışı, sigortasız ve sendikasız olmakla birlikte çoğunluğu tarımda, çok az oranda sanayide ve hizmet sektöründe çalıştıkları görülmektedir (Özvarış, 2015). İş gücüne katılan kadınların çalışma koşulları da olumsuzluklar içermektedir (Gözütok, 1995). Kadınların çalışma ortamında karşılaştıkları sorunların başında cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık gelmektedir (Gül vd., 2014).

Her yaş grubunda görülebilmekle birlikte kadınların toplumsal ve ailevi baskılardan dolayı sağlık hizmetlerinden faydalanamadıkları bilinmektedir (Coşkun ve Özdilek, 2012). Bu duruma en fazla üreme ve cinsel sağlık sorunlarında karşılaşıldığı görülmektedir (Bal, 2016). Ayrıca

çalışma hayatında da kadınlar sağlık sorunlarına maruz kalabilmektedir (Özvarış, 2015).

Siyasal katılım, siyasal sistem değerleri ile toplumun bütünleşmesini ve bireylerin siyasal sistemi etkilemesini sağlayan bir araçtır (Uysal, 1984). Demokratik toplumlarda siyasal katılımın birçok türü bulunmaktadır. Katılım hem yerel hem de ulusal düzeydeki etkinlikleri; geleneksel ya da geleneksel olmayan faaliyetleri; zaman ve para gerektiren faaliyetleri tek ya da başkaları ile üstlenilen etkinlikleri kapsayabilmektedir (Burns vd., 2001). Türkiye’de son yıllarda kadınların siyaset ve karar alma mekanizmalarına katılım oranları, öncesine nispeten daha fazla yer aldıklarını göstermektedir (Örtlek ve Tekelioğlu, 2013). Yine de kadınların siyaset ve karar mekanizmalarına katılımı istenilen düzeyde değildir (Gökçimen, 2008; Pınacıoğlu, 2017).

Son olarak, “ister kamu hayatında ister özel hayatta meydana gelsin baskı veya rastgele özgürlüğünü engelleme de dâhil kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler” olarak kavramsallaştırılan kadına yönelik şiddet (KSGM, 2016), Türkiye’de kadınların yaşadığı sorunlar içerisinde yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet odağında yapılan çalışmalarda fiziksel şiddet, erkeklere nispeten daha çok kadınların anlatılarında ve aile içi şiddet olarak açık bir biçimde karşımıza çıkmaktadır (Bora ve Üstün, 2008). Özellikle kız çocukları ve kadınlar, aile içerisinde, eğitimde ve çalışma yaşamında fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalabilmektedirler (Altınay ve Arat, 2008: 12).

3. Yasal Gelişmeler, Kamu Politikaları Ve Uygulamalar

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren kadınların karşılaştıkları sorunlar içerisinde bulunan eğitim, sağlık, çalışma hayatı, siyaset ve karar alma mekanizmalarına katılım ve şiddetle mücadele konularında çözümler üreten karar ve politikaların uluslararası düzenlemelere uyumlu olarak kanunlaştırıldığı görülmektedir (KSGM, 2017). Kalkınma planlarında aile ile birlikte kadına yer verilerek özellikle eğitim yoluyla kadına yönelik konularda toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013). Ayrıca, “kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamındaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak amacıyla” Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün (KSGM) kurulduğu görülmektedir. Çalışmanın bu aşamasında kadının karşılaştığı sorunlara yönelik yasal gelişmeler, politika belgeleri ve faaliyet raporlarına göre Türkiye’deki durum ortaya konulacaktır.

Türkiye’de kadının eğitimine verilen önem 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu (öğretim birliği) ile tüm okulların Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmasıyla başlamıştır (Yaşar, 2007). Eğitim hakkı konusu Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 42. maddesinde; “kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.” şeklinde düzenlenmiştir. Milli Eğitim Temel Kanunu ve İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda da bu konunun

vurgulandığı görülmektedir. Türkiye uluslararası düzeyde ise, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (10 Aralık 1948), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1979), 1979 tarihli Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Çocuk Hakları Sözleşmesi (1985) ve Pekin Deklarasyonu (1995) gibi içerisinde eğitime yönelik yükümlülüklerin bulunduğu belgeleri onaylamıştır. Bu bağlamda Türkiye’de kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlayacak düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir (KSGM, 2017). Yasal düzenlemelere ek olarak, okulu olmayan ve ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerini alabilmesi için yatılı ilköğretim okulları açılmıştır. Özel kuruluş ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülen kampanyalar ve projeler ile kız öğrencilerin okuldan ayrılmaması için ve okuldan erken ayrılanlara yönelik eğitimler verilmektedir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2017).

Türkiye, uluslararası sözleşmeler ve belgeler ile kadınların sağlık hakkına tam ve eşit erişimine ilaveten tüm bireylerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu Anayasada düzenlemiştir. Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu (1987) ile sağlık hizmetlerinin temel esasları; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile analık hali ve analık sigortası konuları düzenlenmiştir (KSGM, 2017). Sağlık Bakanlığınca kadınların sağlık haklarını kullanabilmesine yönelik olarak program ve uygulamalar yürütülmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015).

Çalışma hayatındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi için 4857 sayılı İş Kanununda “İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.” şeklinde bir düzenlenmenin yapıldığı görülmektedir. Buna ek olarak, gebelik ve analık halinde olan kadınların çalıştırılma koşulları hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Kadınların istihdamını artırmaya yönelik orta vadeli programlarda politikalar üretilirken, hükümet programları içeriğinde kadınların işgücüne katılımının kolaylaştırılması, sosyal güvencelerinin sağlanması ve kadın girişimci sayısının artırılmasına yönelik politikalar bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık, 2016). Uluslararası kurumlar ile işbirliği ile geliştirilmiş projelerin yanı sıra, çeşitli bakanlıklar ve özel sektörün de dâhil edildiği projeler ile kadın istihdamının desteklenmesi için organize sanayi bölgelerinde kreşlerin kurulması ve çocuklara büyükannelerin bakmasını teşvik edici çalışmalar, kırsal alanda yaşayan ve çiftçilikle uğraşan kadınlara yönelik eğitim programları, sorunları tespit etmeye yönelik araştırmalar ve ekonomik alandaki cinsiyet eşitsizliğini en aza indirmek için platformlar kurularak el kitabı, broşür ve video, kitapçıklar hazırlandığı görülmektedir (KSGM, 2017).

Yerel ve milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme, siyasi parti kurma, partilere girme ve ayrılma, halkoylamasına katılma, kamu hizmetlerine girme hakkı tüm bireylerle Anayasa’da verilmiştir. Bunun yanı sıra, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ile “siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği” bildirilerek, cinsiyet ayrımcılığına yönelik parti çalışmaları engellenmiştir (KSGM, 2017). 10. Kalkınma Planında,

kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almalarının sağlanması yönünde bir politika tedbiri yer almıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunların yanı sıra uygulama yönetmelikleri ile kadın konukevlerinin açılması ve işletilmesi ve şiddet önleme ve izleme merkezleri oluşturulmuştur. Töre ve namus cinayetleri ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin sebepleri Türkiye Büyük Millet Meclisi araştırma komisyonunca araştırılarak alınması gereken önlemler bir genelgeyle yayımlanmıştır (KSGM, 2016). 10. Plan döneminde eğitim yoluyla toplumsal bilinç düzeyinin artırılarak kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılabilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, 65. Hükümet Programında şiddete karşı yasaların etkin uygulanması, şiddet durumunda kadınların başvurabilecekleri, bilgi ve destek alabilecekleri merkezlere yönelik iyileştirmelere yer verilmiştir (T.C. Başbakanlık, 2016). Son olarak çeşitli uluslararası ve ulusal kurumların işbirliği ile eğitim çalışmaları, projeler, kurumsal hizmetler ve izleme programları görülen uygulamalar arasındadır.

4. Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları

Günümüzde, sivil toplum olgusu siyaset, demokratikleşme, halkın katılımı ve refah hizmeti konularıyla birlikte kampanya ve savunuculuk faaliyetleri ile bağlantılı olarak giderek yayılmaktadır (Lewis, 2001). Bu nedenle sivil örgütlenmelerin dikkate alınması gerekmektedir (Talas, 2014). Bu gereklilikte, sivil toplum örgütleri kanun yapımcılar ve aktivistler için merkezde görülmektedir (Lewis, 2001: 44). Bu rolleri ile sivil toplum örgütleri kadınların karşılaştıkları sorunlar odağında faaliyetlerde bulunabilmektedirler.

Sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’deki gelişim sürecine baktığımızda, Cumhuriyetin ilk yıllarında sivil yapılanmalar nispeten azdır. Sivil toplum örgütleri 1945-1960 yılları arasında önemli gelişmeler göstermiştir (Özkiraz ve Arslanel, 2015). Son yirmi yıldır, Türkiye’de sivil toplum kuruluşları hem niceliksel hem de niteliksel olarak daha etkin bir biçimde gündemde yer almaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki temaslar görüş alma, projelerde ortaklık ve işbirlikleri ile hibe verme şeklinde gerçekleşmektedir. Türkiye’de kadın odağında faaliyet gösteren birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca oluşturulan sivil toplum kuruluşlarının listelendiği veri tabanında faaliyet alanı kadın odaklı olarak belirlenmiş 76 kuruluş bulunurken, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi sivil toplum örgütü veri tabanında faaliyet alanı kadın olarak belirlenmiş 623 organizasyonun bulunduğu görülmektedir. Mevzuatında kadın odaklı konularda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü öne çıkmaktadır.

5. Köprü (Hyperlink) Ağ Analizi

Ağlar, hayatımızın neredeyse her alanında bulunmaktadır. Newman’e (2003) göre ağ, aralarında bağlantılar (kenar) olan köşelerin (düğüm) oluşturduğu öğeler kümesidir. Bu bağlamda, ağlar, karmaşık madde ve yaşam sistemlerinde her seviyede ortaya çıkmaktadır. Dijk ağları fiziksel,

organik, nöron, sosyal, teknik ve medya ağları olmak üzere çeşitlere ayırmıştır (Dijk, 2016). Bilgisayar tarafından okunabilen en büyük ağ, web içeriğinin köprüler (hyperlinks) vasıtasıyla birbirine bağlı olduğu dünya çapında ağıdır. Bu durumu ağ kavramı açısından değerlendirdiğimizde Web'de düğümler HTML sayfalarını, kenarları ise sayfalar arasındaki köprü bağlantıları (hyperlinks) temsil etmektedir. Köprü ağ analizi yaklaşımı, köprü kuran ve köprülenmiş Web sitelerinin yazarları arasında resmi bir bağ olabileceği ve bunun köprülerin aralarında bir sosyal simgeler veya iletişim köprüsü işareti olarak hizmet ettiği varsayımına dayanmaktadır. Başka bir deyişle, köprüler basitçe teknolojik bir araç değil, sosyal ve iletişimsel kanal olarak düşünülmektedir (Cohen ve Havlin, 2010). Bu yaklaşıma göre, Web'de bireyleri, organizasyonları veya ülkeleri köprüler vasıtasıyla birbirine bağlayan bir ağ bulunmaktadır. Bu köprü ağı genellikle çevrimiçi bir ağdaki aktörlerin sosyal rollerini ve bağlantılarını temsil etmektedir. Köprü ağ analizi ile sosyal bilimlerde E-ticaret (Kannan ve Govindan, 2011), sosyal hareketler (Lusher ve Ackland, 2011), kişiler arası iletişim (Park vd., 2004), örgüt içi iletişim (Bae ve Choi, 2000) uluslararası iletişim (Barnett ve Sung, 2005), politik ağlar (Park vd., 2004) ve konu/sorun ağları (Kim vd., 2010) üzerine yürütülen araştırmalar bulunmaktadır.

6. Köprü Sorun Ağ Analizi

Froomean (2010) organizasyonun her zaman merkezde olamayacağından yola çıkarak paydaşların organizasyon bağlamında değil, konular ve ağlar açısından tanımlanması gerektiğini önermektedir. Konu ağı, toplumsal konularda bilgi ve görüş oluşturmak, geliştirmek ve yaygınlaştırmak için önemli etkiye sahip olan politika yapıcılar, uzmanlar ve organizasyonlar ağını tanımlamak için kullanılmıştır. Konu ağı, dikkatimizin, hükümet, sivil toplum ve kar amacı gütmeyen sektörlerden aktörlere ve onların arasında ortaya çıkan sorunların/konuların tartışmalara yönlendirilmesini sağlamaktadır (Marres, 2006). İnternetteki bir konu ağı, tümünün ortak bir meseleyi ele aldığı ve köprüler yoluyla birbirine bağlandığı bir dizi web sitesidir. Alan yazında bir konu veya sorun üzerine oluşturulan Web sitelerinin köprüler yoluyla birbirlerine bağlandığı ağları inceleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Bu çalışmalar arasında yer alan Filistin-İsrail çatışmasında uluslararası konu ağlarını inceleyen bir araştırma; sol eğilimli İsrail sivil toplum kuruluşu ağ aktörlerinin sorunu kendi şartlarına göre çerçeveye sokma girişimlerinin, bu alanda çalışan uluslararası aktörlerce görmezden geldiğini ve uluslararası insan hakları ağlarından farklı olarak İsrail örgütlerinin meselelerini büyük ölçüde kendilerince çerçevelediğini göstermiştir (Rogers ve Ben-David, 2008). Alandaki başka bir çalışma, siyasal Web sitelerinin rolünü köprü kurma ve paylaşılan konu yönlerine göre sınıflamıştır. Çalışma neticesinde bu sitelerin kullanıcılar için bir iletişim aracı olduğu, konu ağının kamu gündemlerini tartışmak için kullanıldığı ve aktif aktörler bu yaklaşımla tespit edilmiştir (Kim vd., 2010). İspanya'daki su politikası konusundaki tartışmalarda, katılım ve konuları tanımlamak için örgütlerin Web'den yararlanma biçimine odaklanan diğer çalışmada, İnternetin su konularına görünürlük kazandırmak için nasıl kullanıldığını ortaya koymuştur (Aceros ve Domenech, 2011). Gıda güvenliği konusunun harekete geçirilmesi için

işlev görebilecek aktör grupları ve koalisyonları değerlendirmek için yapılan bir diğer çalışma, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya ve İsviçre çevrimiçi konu/sorun ağlarını karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Çalışma, hareketlilik yapılarının aktif olarak meydan okuyanlar (karşı savunucular) tarafından desteklendiği ve ulusal siyasette destek bulamadıkları ülkelerde kamuya açık tartışmalarda kaygılarını meşrulaştırmak için tanık olarak kitle iletişim araçlarına başvurduklarını ortaya koymuştur (Pfetsch vd., 2016). Köprü konu ağ analizi yaklaşımını benimseyen yukarıda sunulan çalışmalar incelendiğinde ağlarda konu/sorunların görünürlük için nasıl kullanıldığını, konuların işleniş biçimini, hâkim aktörleri, grupları ve medyanın rolünü belirlemeye yönelik oldukları görülmektedir.

7. Yöntem

Bu çalışmanın amacı kadınların karşılaştıkları sorunlar konusunda işlev gören aktörleri ve koalisyonlarını değerlendirmek için İnternet üzerindeki sorun ağını analiz etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranacaktır:

- Türkiye'de kadınların karşılaştığı sorunlar ile ilgili çevrimiçi konu/sorun ağında hâkim aktörler kimlerdir?
- Hangi koalisyonlar ve gruplar bulunmaktadır?

Çalışmada, Web'i kullanarak aktörler arasındaki çok yönlü köprü modellerine ait veriyi toplamak, analiz etmek ve görselleştirmek için Govcom.org tarafından geliştirilen Issue Crawler yazılımı kullanılmıştır. Bu yazılım konuya dayalı tartışmaları çevrimiçi olarak haritalamak için önceden tanımlanmış kaynak sitelerden başlayarak diğer Web sitelerinin içindeki tüm köprüleri tarayarak kayıt etmektedir. Tarama için başlangıç noktası olarak Türkiye'de kadın odaklı faaliyet gösteren merkezi kuruluşlar belirlenmiştir. Bunun için Google arama motorunda aramalar yapılarak kuruluşların Web siteleri kontrol edilerek, kırk üç Web sitesi tarama prosedürünün kaynak sitesi olarak seçilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Başlangıç URL ve Google Arama Kelimeleri

- http://cinselsiddetlemucadele.org
- http://kadinkoalisiyonu.org
- http://www.cetad.org.tr
- http://www.filmmor.com
- http://www.ka-der.org.tr
- http://www.kadinininsanhaklari.org
- http://www.kagider.org
- http://www.kahdem.org.tr
- http://www.kamer.org.tr
- http://www.keig.org
- http://www.morcati.org
- http://www.siginaksizbirdunya.org
- http://www.spod.org.tr
- http://www.turkkadinlirbirligi.org
- https://kadininstatusu.aile.gov.tr
- https://www.wave-network.org
- http://kasaum.ankara.edu.tr
- http://www.huksam.hacettepe.edu.tr
- http://bukcam.baskent.edu.tr/
- http://kadum.cankaya.edu.tr/
- http://kadaum.cu.edu.tr/tr/
- http://ekam.ege.edu.tr/
- http://gukamer.gantep.edu.tr/

- <http://www.gws.metu.edu.tr/>
- <https://uksam.usak.edu.tr/>
- <http://kadinrastirmalari.istanbul.edu.tr/>
- <http://www.avrasya.edu.tr/kadin-sorunlari-arastirma-ve-uygulama-merkezi/>
- <http://www.genovate.eu/>
- <http://turkey.unfpa.org/tr>
- <http://kadineserleri.org/>
- <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/>
- <https://kockam.ku.edu.tr/tr>
- <http://www.amargidergi.com/yeni/>
- <http://kazete.com.tr/>
- <http://kwj2000journal.emu.edu.tr/>
- <http://www.feministayklasimlar.org>
- <http://kadincalismalari.ege.edu.tr/>
- www.siddetlemucadele.net
- <https://onedio.com/haber/maddede-turkiye-de-kadinin-durumu-454685>
- <http://www.haberturk.com/yasam/haber/1045858-bu-insanlar-neden-olduruldu>
- http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/03/130308_kadin_turkiye.shtml
- <https://www.aydinlik.com.tr/cocuk-gelin-ve-kadina-siddet-sorunu-1>
- <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel-rakamlarla-turkiyede-kadin-olmak>
Kadın sorunları + kadına şiddet + kadın çalışma yaşamı + kadın cinayet + kadın toplumsal eşitsizlik + kadın eğitim + kadın sağlık sorunları + kadın siyasal katılım

Daha sonra tarama neticesinde ağ haritası elde edilmiştir. Bu harita grafiksel olarak kadın odağında faaliyet gösteren kuruluşların ağını temsil etmektedir. Haritadaki bir Web sitesinin veya düğümün boyutu, söz konusu site ile diğer ağ üyeleri arasındaki bağlantı sayısını göstermektedir (Ek 1: Şekil 1). Aktörlerin temsil ve yapısının analizi için Rucht vd. 'ye (2008) benzer kategorilerde örgütler dört kategoriye ayrılmıştır:

- (i) Siyasi ve devlet aktörleri
- (ii) Sivil toplumun aktörleri
- (iii) Medya
- (iv) Üniversiteler

Verilerin yorumlanması ağ grafiğine ve buna bağlı aktör tipi komşuluk matrisine dayanmaktadır. Komşuluk matrisi kimin kime bağlandığını göstermektedir. Başka bir deyişle, köprü gönderenler satırlar halinde yer alırken alıcılar sütunlarda bulunmaktadır (Tablo 3).

8. Bulgular

Bu analiz, Ekim 2017'de gerçekleştirilen Web taramalarından elde edilen ağ veri setine dayanmaktadır. Bu veri seti 3566 düğüm (Web sayfası) ve 10810 kenardan (köprü) oluşmaktadır. Organizasyon düzeyinde analiz edilen ağ alan adları ve onları yayınlayan kuruluş için kontrol edilerek 75 aktör belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Aktörlerin Kategorisel Dağılımı

Aktör	f (%)
Siyasi ve Devlet Aktörleri	10 (13)
Sivil Toplum Kuruluşları	30 (40)
Medya	7 (9)
Üniversiteler	28 (38)
Toplam	75 (100)

Ortalama yoğunluk derecesine (0,036) göre komşuluk matrisinde görülen aktörler arasında yoğun bir ilişkinin

bulunmadığı söylenebilir. Ağdaki tüm aktörlerin neredeyse yarısı sivil toplum kuruluşlarına (%40), yine yaklaşık bir o kadarı (%38) üniversitelere aittir. Bu açıkça, kadınların karşılaştığı sorunların ortaya çıkartılması ve dikkat çekilmesi için bu aktörler ile bir araya gelmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, siyasi aktörler (%13) ve medya (%9) oranla düşük temsil oranına sahiptir. Bu durum konunun koalisyon ortağı olarak bu aktörlerce daha az ele alındığı anlamına gelmektedir. Tablo 3'te sunulan koalisyon yapısına bakarsak, üniversitelerin etkinliklerinin nispeten diğer aktörlere oranla daha yüksek derecede olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Aktör Grubuna Göre Komşuluk Matrisi

Aktör	Siyasi ve Devlet Aktörleri	Sivil Toplum Kuruluşları	Medya	Üniversite	Toplam
Siyasi ve Devlet Aktörleri	3,14 (8)*	-	-	-	3,14
Sivil Toplum Kuruluşları	5,1 (13)	25,1 (60)	2,75 (6)	1,2 (3)	34,12
Medya	-	0,39 (1)	0,78 (2)	0,39 (1)	1,57
Üniversite	5,88 (15)	23,53 (44)	4,71 (12)	27,06 (64)	61,18
Toplam	14,12	49,02	8,24	28,63	100
	36	125	21	73	255

*Aktör grupları arasındaki köprülerin mutlak sayısı parantez içinde verilmiştir.

Üniversiteler, toplam bağlantı miktarının %61,18'ini gönderdikleri için yüksek düzeyde bir etkinliğe sahiptir. Bu sonuç büyük bir dereceye kadar, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı ve Ege Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezine (EKAM) ait Web sitelerine atfedilebilir. Bu aktörler, özellikle diğer üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarına doğru bağlantılara sahiptir. Üniversiteleri, % 34,12 ile sivil toplum kuruluşları izlemektedir. Bağlantılar incelendiğinde 1993 yılında kurulan Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler (KİH-YÇ) Derneği, 2006 yılında kurulan Kadın Emegi ve İstihdam Girişimi ve 1990'da kurulan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfının ağdaki sivil toplum kuruluşlarının baş aktörleri olarak sayabiliriz. Sivil toplum örgütlerinin bağlantılarının daha çok sivil toplum kuruluşları ile oluştuğu görülmektedir. Siyasi aktörlerin %3,4'lük bir oranla ağda temsili bulunmaktadır. Bu aktörlerden Milli Eğitim Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu başka aktörlerce köprülenirken, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve bağımsız Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü iki yönlü bağlantılara sahiptir. Medya kategorisinde (%1,57) ise Amargi Feminist Dergi, İnternet gazetesi Kazete, Filmmor kadın kooperatifi ve Twitter'ın bulunduğu görülmektedir. Twitter'ı hedefleyen köprünün Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu durum konunun aktörlerce sosyal medyada az ele alındığı anlamına gelmektedir.

Köprülerden oluşan konu ağındaki koalisyonların oluşturduğu grupların tespiti ve analizi için çalışmanın son aşamasında NodeXL yazılımı aracılığıyla kümelerle göre gruplandırılma işlemi gerçekleştirilmiştir (Ek 2: Şekil 2).

Bu yöntemle tespit edilen altı gruptan ilk üç grubun dışında kalanların birkaç aktörden oluşan küçük gruplar olduğu söylenebilir. Bölümlü grafiğin görsel yorumu yukarıda açıklanan bulgularla eşleşmektedir. Bu durum özellikle üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları için geçerlidir. Birinci grubu oluşturan 29 aktör içerisinde sivil toplum kuruluşları, siyasi aktörler ve medya bulunmaktadır. 28 aktörden oluşan ikinci grup Ankara Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (KASAUM) koalisyonlarından oluşan bir ağıdır. Bu grubun içerisinde çoğunlukla üniversiteler yer almaktadır. 22 aktörden oluşan üçüncü grubu ise yine üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu söylenebilir.

9. Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye’de kadınların karşılaştığı sorunlar odaklı faaliyet gösteren aktörlerden oluşan köprü ağına yönelik çalışmanın bulguları İnternette konuyla ilgili hareketlilikte hâkim olan aktörler, koalisyonlar ve gruplar hakkında bazı sonuçlara işaret etmektedir.

Bu sonuçlardan ilki, kadınların karşılaştıkları sorunların İnternet ortamında görünür olabilmesi, kamusal tartışmaya itilmesi ve bu konulara yönelik toplumsal hareketliliğin sağlanması yönünde bazı aktörlerin daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir. Bu aktörler sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerde bulunan araştırma ve uygulama merkezleri ile bilim dalları olarak belirlenmiştir. Lewis (2001) ve Talas (2014) günümüzde yayılan sivil toplum olgusu bağlamında kanun yapıcılar için sivil örgütlenmelerin dikkate alınması gerekliliği üzerinde durmuştur. Bu çalışma neticesinde de kadınların karşılaştıkları sorunlar bağlamında sivil toplum aktörlerinin yasa, politika ve uygulamaların oluşum sürecinde dikkate alınması gerekliliği ilgili yazınla benzer şekilde ortaya çıkmıştır. Ayrıca, hâkim aktörleri belirleyen sonuçlar siyasi aktörlerin ve medyanın temsilinin ilgili sorun/konu ağında düşük olduğunu ortaya koymuştur. Başka bir deyişle bu aktörlerin çevrimiçi gündemlerinde bu konunun daha az bulunduğu söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu koalisyonlar üzerinedir. Bu sonuca göre üniversiteler dış hedefli bağlantılara en fazla sahip olan aktörlerdir. Ancak, bu durum üniversitelere ve sivil toplum kuruluşları yönündedir. Yine sivil toplum örgütleri için de aynı sonuca varmak yanlış olmayacaktır. Hâkim aktörlerin kamuya açık konuları meşrulaştırmak için siyasi aktörlere ve tanık olmaları için kitle iletişim araçlarına başvurduklarını ortaya koyan çalışmalardan farklı bir durum olarak (Pfetsch vd., 2016); bu çalışmada medya ve siyasi aktörlere doğru yönün derecesinin nispeten az olduğu görülmüştür. Başka bir sonuç ise sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin siyasi aktörler yönlü bir koalisyonda daha az bulunduğu, hatta bu durumun medyada yokluğuna daırdır. Siyasi aktörler ise kendi içerisinde bir koalisyon yapısı sergilemektedir. Konu ağını oluşturan gruplara yönelik sonuçlar aktörler ve koalisyonlara ait sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Büyük diyebileceğimiz grupların oluşumunda sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin koalisyonlarının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmanın diğer sonuçları ise, ağ analizi araçlarının halkla ilişkiler uygulayıcıları ve araştırmacılarına kamusunu incelemek için bir potansiyel taşıdığı (Stansberry, 2011); toplumsal konularda veya sorunlarda bilgi ve görüş oluşturmak, geliştirmek ve yaygınlaştırmak için önemli etkiye sahip aktörlerden oluşan konu/sorun ağlarına ait siyasi, ekonomik veya sosyal çevrenin yapısal özelliklerine ait tam resmi tanımlamaya yardımcı olabileceğini (Wasserman ve Faust, 1994) ortaya koymuştur.

Kaynakça

- Aceros, J. C., & Domènech, M. (2011). The “New Water Culture” on the Web: an issue network analysis. *Regional Environmental Change; Dordrecht*, 11(4), 963–973. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1007/s10113-011-0231-z>
- Altınay, A. G., & Arat, Y. (2008). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto Baskı.
- Bal, M. D. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15–28.
- Barnett, G. A., & Sung, E. (2005). Culture and the Structure of the International Hyperlink Network. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(1), 217–238. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2006.tb00311.x>
- Bae, S., & Choi., J. H. (2000). *Cyberlinks between human rights NGOs: A network analysis*. Paper presented at the 58th annual national meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago.
- Bora, A., & Üstün, İ. (2008). “Sıcak aile ortamı”: *demokratikleşme sürecinde kadın ve erkekler*. İstanbul: TESEV.
- Burns, N., Schlozman, K. L., & Verba, S. (2001). *The private roots of public action: gender, equality, and political participation*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Cohen, R., & Havlin, S. (2010). *Complex networks: structure, robustness, and function*. New York: Cambridge University Press. (Erişim: 18.01.2018), <http://public.eblib.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=542797>
- Coşkun, A., & Özdilek, R. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3), 30–39.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye’de kadının çalışma yaşamından dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 25–47.
- Dijk, J. V. (2016). *Ağ Toplum*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Froomean, J. (2010). The issue network: reshaping the stakeholder model. *Canadian Journal of Administrative Sciences / Revue Canadienne Des Sciences de l’Administration*, 27(2), 161–173. <https://doi.org/10.1002/cjas.150>
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 5–59.

- Gözütok, F. D. (1995). Kadın ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28(1), 43-47.
- Grunig, L. A., Grunig, J. E., & Dozier, D. M. (2002). *Excellent public relations and effective organizations: a study of communication management in three countries*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Gül, H., Yalçınoğlu, N., & Atlı, Z. C. (2014). Türkiye’de Çalışma Yaşamında Kadının Konumu ve Sorunları. *The Status and Problems of Women in Working Life in Turkey.*, 13(2), 169-176. <https://doi.org/10.5455/pmb>
- Kannan, R., & Govindan, M. (2011). Hyperlink Analysis of E-commerce Websites for Business Intelligence: Exploring Websites of Top Retail Companies of Asia Pacific and USA. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research*, 6(3), 15-16. <https://doi.org/10.4067/S0718-18762011000300008>
- Kim, J. H., Barnett, G. A., & Park, H. W. (2010). A hyperlink and issue network analysis of the United States Senate: A rediscovery of the web as a relational and topical medium. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 61(8), 1598-1611. <https://doi.org/10.1002/asi.21357>
- KSGM (2016). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- KSGM (2017). *Türkiye’de Kadın*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Lewis, D. (2001). *The management of non-governmental development organizations an introduction*. New York: Routledge.
- Lusher, D., & Ackland, R. (2011). A relational hyperlink analysis of an online social movement. *Journal of Social Structure*, 12(5), 1-35.
- Marres, N. (2006) Net-Work Is Format Work: Issue Networks and the Sites of Civil Society Politics. In: J. Dean, J. Asherson and G. Lovink (Eds.). *Reformatting Politics: Networked Communications and Global Civil Society*. London: Routledge.
- Newman, M. (2003). The Structure and Function of Complex Networks. *SIAM Review*, 45(2), 167-256. <https://doi.org/10.1137/S003614450342480>
- Örtlek, M., & Tekelioğlu, S. (2013). Türkiye’de Siyaset ve Kadın. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 278-287.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112. <https://doi.org/10.21560/spcd.03093>
- Özkerem, A., & Arslanel, M. N. (2015). Türkiye’de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (19), 21-42.
- Özvarış, Ş. B. (2015). Toplumsal cinsiyet, çalışma yaşamı ve kadın sağlığı. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 15(56), 37-43.
- Park, H. W., Kim, C. S., & Barnett, G. A. (2004). Socio-communicational structure among political actors on the web in South Korea: The dynamics of digital presence in cyberspace. *New Media & Society*, 6(3), 403-423. <https://doi.org/10.1177/1461444804042522>
- Pfetsch, B., Maier, D., Miltner, P., & Waldherr, A. (2016a). Challenger Networks of Food Policy on the Internet: A Comparative Study of Structures and Coalitions in Germany, the UK, the US, and Switzerland. *International Journal of E-Politics*, 7(1), 16-36. <https://doi.org/10.4018/IJEP.2016010102>
- Pınacıoğlu, N. Ş. (2017). Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(1), 12-24.
- Rogers, R., & Ben-David, A. (2008). The Palestinian—Israeli peace process and transnational issue networks: the complicated place of the Israeli NGO. *New Media & Society*, 10(3), 497-528. <https://doi.org/10.1177/1461444807085321>
- Rucht, D., Yang, M., & Zimmermann, A. (2008). *Politische Diskurse im Internet und in Zeitungen: Das Beispiel Genfood*. Wiesbaden, Germany: VS.
- Stansberry, K. (2011). Mapping mommy bloggers: Using online social network analysis to study publics. *PRism*, 8(2), 1-14.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 29(29), 387-401.
- T.C. Başbakanlık (2016). *65. Hükümet Programı*. Ankara: T.C. Başbakanlık.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *2016 Faaliyet Raporu*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2015). *Faaliyet Raporu 2014*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Theaker, A. (2001). *The public relations handbook*. London, New York: Routledge.
- Tor, H., & Ağılı, E. (2016). Kadın ve eğitim. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(Özel sayı), 67-74.
- Uysal, B. (1984). *Siyasal katılım ve katılım davranışına ailenin etkisi* (Sevinç Matbaası). Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 209.
- Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis: methods and applications*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- Yaşar, O. (2007). Türkiye’de kadın eğitimi, kadınlara ait diğer göstergeler ve Çanakkale ili örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-35.
- Yeşilorman, M. (2001). Toplumsal eşitlikte kör nokta: kadın eşitsizliğine genel bir bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 269-280.

